

‘La llegenda de la ciutat invisible de Kitej’ de Rimski-Kórsakov al Liceu

© Monika Rittershaus/Nederlandse Opera

Òpera íntimament lligada a la història del Gran Teatre del Liceu, *La llegenda de la ciutat invisible de Kitej* de Nikolai Rimski-Kórsakov, obra mestra del gran compositor rus, torna a Barcelona després de 44 anys de la darrera representació.

Estrenada el 20 de febrer de 1907 al Teatre Mariinski de San Petersburg, *La llegenda de la ciutat invisible de Kitej* va ser estrenada al Gran Teatre del Liceu el 2 de gener de 1926, essent aquest teatre el primer d'acollir l'òpera fora del territori rus. Després de l'exitosa estrena, l'òpera va ser represa a l'escenari de La Rambla en anys consecutius (1927, 1928, 1929, 1930 i 1933, 1934, 1935 i 1936) fins a convertir-se no només en una òpera de repertori, sinó en l'òpera, fins llavors, més representada de la història del Liceu. I és que aquesta òpera és un dels títols més representatius del repertori operístic rus, només superada per grans obres com el *Boris Godunov* o la *Khovantxina* de Modest Mussorgski.

L'arribada a Barcelona de la producció encarregada pel mateix Liceu junt amb la Nederlandse Opera d'Amsterdam i el Teatre alla Scala de Milà al director i escenògraf rus Dmitri Txerniakov és una de les fites claus de la temporada actual i, en paraules de Joan Matabosch, encara responsable artístic de la temporada del Liceu, “*un dels esdeveniments més destacats de la recent història del Liceu*”, que només es podrà gaudir en cinc funcions, entre el 13 i el 30 d'abril. “*Un títol que no convé deixar-se perdre de cap de les maneres*”, segons Matabosch.

© Monika Rittershaus/Nederlandse Opera

Jutjant pels mèrits que aquesta producció ha recollit en la seva curta història –va ser estrenada a Amsterdam el 2012 i va rebre el premi a la millor producció escènica als Opera Awards 2013–, la producció de Dmitri Txerniakov d'aquesta doble llegenda russa que Rimski-Kórsakov va crear per a admiració i glòria del públic rus, i equiparable al treball realitzat per Richard Wagner en les seves òperes, manté l'esperit

original de l'òpera, si bé trasllada l'imaginari original –de caire fantàstic en molts aspectes– a l'ideari actual, per tal de fer proper el seu missatge als ulls contemporanis. En la roda de premsa de presentació del títol, Txerniakov, que el 2000 havia fet una producció d'aquest mateix títol per al Teatre Mariinski de Sant Petersburg, va manifestar la seva alegria per poder presentar al públic internacional “una òpera molt especial per al poble rus, que es programa poc, un cop cada vint anys, i que té un rerefons existencial més enllà de la història evident de la ciutat russa de Kitej i que, fins i tot, qüestiona l'ortodòxia tradicional russa”.

La llegenda de la ciutat invisible de Kitej és, en realitat, tres òperes (una per a cada acte) i un epíleg, en paraules del director musical Josep Pons, que Txerniakov situa en tres escenaris ben diferents –que mostren, de fet, diferents capes socials– amb l'objectiu de descobrir un mateix missatge o contestar una pregunta comuna: quin és el camí de la salvació? Una producció, doncs, que va a l'essència, deixant al marge els elements fantasiosos i més propis del món de la llegenda i els contes, però sense estalviar mitjans: tres escenaris diferents de gran dimensió i un total de 119 membres al cor (amb el reforç del Cor Intermezzo al cor titular del Liceu), 86 membres a l'orquestra, 56 figurants i 15 solistes, a més d'un gran nombre de tècnics d'escena que sostenen aquesta gran producció operística que té un cost d'1,3 milions d'euros (repartits entre els tres teatres coproductors).

La llegenda de la ciutat invisible de Kitej parteix de dues llegendes medievals russes, la primera és la història de Fevrònia, dona sàvia i humil –aquí mostrada com una mena de sant Francesc d'Assís, capaç de parlar amb els animals; en el fons, al·legoria de la seva saviesa i bondat– que es casa amb un príncep, i la segona, la llegenda de la ciutat invisible de Kitej. Una ciutat, Kitej, avui dia inexistent, situada hipotèticament a uns 1.500 quilòmetres de Moscou i que, segons la llegenda, va salvar-se de la invasió dels tàtars gràcies a tornar-se invisible als ulls dels soldats invasors –si bé sí que apareixia el seu reflex al riu, i també se'n sentien les campanes, tot contribuint al seu aspecte fantasmagòric i màgic. La barreja d'aquestes dues llegendes té la lectura, segons Txerniakov, de voler explicar diferents manifestacions d'uns valors ideals –tant cívics com socials– que s'encarnen en la figura de Fevrònia, però també en altres personatges destacats en l'òpera, com el príncep Iuri o Grixka Kuterma –antítesi, de fet, de Fevrònia. Uns valors ideals, a més, en què el cristianisme ortodox i el panteisme es barregen, en una tendència molt habitual en l'imaginari rus. Les similituds, tant temàtiques com musicals amb l'obra de Richard Wagner són evidents –de fet, al seu moment, l'estrena d'aquesta òpera a Barcelona va portar una febre similar a la wagneriana, amb un treball de l'obra a càrrec de Joaquim Pena similar a la que es va fer amb les obres de Wagner–, si bé Rimski-Kórsakov no ho va voler reconèixer mai. Per a alguns, *La llegenda de la ciutat invisible de Kitej* és considerada el *Parsifal* rus, per la seva aproximació a l'element redemptor i la transformació d'aquesta ciutat invisible en la ciutat ideal dels redimits. Una obra, a més, que segons Josep Pons se situa en la línia evolutiva de la música russa i que anticipa el que serà pocs anys després el primer Stravinsky (el de *L'ocell de foc*) i posteriorment Xostakóvitx.

© Monika Rittershaus/Nederlandse Opera

Fa 15 anys que el Liceu intentava representar novament *La llegenda de la ciutat invisible de Kitej*, segons Joan Matabosch, però la complexitat de l'òpera i la dificultat per produir un títol d'aquestes característiques ho havien anat retardant. Tot i l'elevat cost de la producció, Matabosch va confirmar que aquesta producció ja té concretades properes representacions en altres teatres que n'han llogat la producció, de manera que es podria rendibilitzar la inversió feta. Malgrat això, i donades les circumstàncies econòmiques en què es troba el Liceu, bé podria tractar-se de la darrera gran producció que es pugui veure al Liceu en properes temporades. L'òpera estarà encapçalada per la veu del baix Eric Halfvarson, que torna al Liceu al costat de Maxim Aksenov (príncep hereu), Svetlana Ignatovich (Fevrònia), Dmitri Golovnin (Grixka), Dimitris Tiliakos (Poiàrok) i un seguit de papers secundaris en què apareixen

també veus catalanes, com Josep Fadó, Àlex Sanmartí, Albert Casals i Xavier Mendoza.

Al torn de preguntes, el Teatre va comentar l'estat del procés d'elecció d'un nou director artístic per al Gran Teatre del Liceu, la incorporació del qual es podria allargar fins al setembre si no es compleixen les previsions previstes. Després d'un procés de recepció de candidatures, fins a 46 candidats d'11 nacionalitats diferents, actualment es treballa en els projectes de 4 a 6 candidats ben posicionats, sobre els quals el Liceu no ha volgut pronunciar-se. Inicialment, l'anunci del successor de Joan Matabosch en el càrrec de director artístic del Gran Teatre del Liceu estava previst per al mes d'abril, si bé fins al moment només s'han produït especulacions sobre els noms més probables per assumir el càrrec.